

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Rätt att leva ett eget liv och vara med i samhället

Lättläst sammanfattning av FN:s kommentar nr 5,
om artikel 19

Myndigheten för delaktighet är en kunskapsmyndighet som arbetar inom funktionshindersområdet. Vi arbetar för att alla, oavsett funktionsförmåga, ska kunna vara fullt delaktiga i samhället.

Myndigheten för delaktighet, 2020

Rätt att leva ett eget liv och vara med i samhället

Lättläst sammanfattning av FN:s kommentar 5, om artikel 19

Nummer 2020:12

Publikationen finns att ladda ner från myndighetens webbplats www.mfd.se.

Alternativa format kan beställas från Myndigheten för delaktighet.

Postadress: Myndigheten för delaktighet, Box 1210, 172 24 Sundbyberg

E-post: info@mfd.se

Telefon: 08-600 84 00

Innehåll

Sammanfattning.....Fel! Bokmärket är inte definierat.

Många med funktionsnedsättning går inte i skolan Fel! Bokmärket är inte definierat.

Det här är inkluderande utbildning Fel! Bokmärket är inte definierat.

Det här måste skolorna göra för att vara inkluderande.....Fel!
Bokmärket är inte definierat.

Så här ska länderna arbeta .....Fel! Bokmärket är inte definierat.

Andra texter om rättigheter.....Fel! Bokmärket är inte definierat.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

År 2006 skrev FN en konvention om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Mänskliga rättigheter ska gälla alla människor.

Men eftersom personer med funktionsnedsättning ofta blir diskriminerade, tyckte länderna i FN att de behövde en särskild konvention.

Sverige och de flesta andra länder i världen har kommit överens om att följa konventionen.

Konventionen innehåller regler och rättigheter. Rättigheterna är uppdelade i artiklar.

FN:s kommentarer på konventionen

FN skriver kommentarer på konventionens olika delar.

Kommentarerna är förklaringar som ska hjälpa alla länder att förstå och följa konventionen.

Resten av den här texten är en sammanfattning av FN:s kommentar på artikel 19.

Artikel 19 kallas för ”Rätt att leva ett eget liv och vara med i samhället”.

Vad betyder rätt att leva ett eget liv och vara med i samhället?

Artikel 19 i FN:s konvention säger att personer med funktionsnedsättning ska kunna välja att leva i samhället som alla andra.

Det betyder att:

- Personer med funktionsnedsättning ska få möjlighet att delta i samma saker som andra människor.
- Personer med funktionsnedsättning ska också få särskilt stöd när de behöver.

Att leva självständigt

Artikel 19 handlar om att leva självständigt.

Varje person har rätt att vara fri och ha makt över sitt liv.

Artikeln handlar också om att vara delaktig och med i samhället.

Det kallas ofta för ”att bli inkluderad”.

Att vara självständig och delaktig hänger ihop.

Människor måste få välja själva hur de vill delta i samhället.

Därför är till exempel det här viktigt:

- Alla ska ha tillgång till information.
- Alla ska kunna resa på sätt som passar dem.
- Alla ska ha möjlighet att välja stöd eller assistans.
- Alla ska kunna välja och delta i religion och kultur.
- Alla ska få bestämma över sin egen kropp, sin sexualitet och om de vill ha barn.

Idéerna kommer från att personer med funktionsnedsättning har kämpat för sina rättigheter under många år.

De har krävt att få makt över sina liv och rätt att välja stöd.

Innehållet i artikel 19 och exempel

Artikel 19 har tre delar.

Här kan du läsa exempel på vad de olika delarna betyder.

Del 1:

Personer med funktionsnedsättning ska kunna välja var de vill bo och med vem eller vilka de vill leva.

De ska inte vara tvungna att bo i särskilda bostäder.

Det handlar inte bara om hur en bostad ska vara, utan om hela vardagen.

Personer med funktionsnedsättning ska få vara med och bestämma över sitt schema och hur de vill leva.

Det gäller till exempel kläder och mat.

Alla har också rätt till stöd som hjälper dem att ta beslut.

Del 2:

Personer med funktionsnedsättning ska ha rätt till service hemma och stöd för att kunna vara med i samhället.

Personer med funktionsnedsättning ska själva få välja stöd och hur de vill att stödet ska utföras.

Stödet kan vara service hemma.

Men personerna har också rätt till stöd för

- att kunna arbeta
- att utbilda sig
- att delta i politiken
- att delta i kultur
- att vara förälder
- att umgås med vänner och familj.

Ett särskilt viktigt stöd är **personlig assistans**.

Personlig assistans betyder till exempel att:

- Personen som får assistans ska själv bestämma vem som ska jobba som assistent.
- Assistansen ska vara anpassad till just den person som får den.
- Personen som får assistans ska få välja hur och när hen vill ha assistans.

Del 3:

Service och platser som är till för alla, ska vara tillgängliga även för personer med funktionsnedsättning.

Exempel på service och platser som ska vara tillgängliga:

- bostäder
- bibliotek
- bussar och tåg
- sjukhus
- skolor
- butiker
- internet
- sociala medier
- aktiviteter på fritiden.

Det handlar inte bara om att det ska finnas till exempel bostäder som är fysiskt tillgängliga. Alla som behöver måste också ha råd att bo där, och få välja var de vill bo.

Så här ska länderna arbeta

Många länder har sagt ja till att följa FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Det betyder att länderna måste arbeta aktivt och till exempel ändra gamla lagar.

Här kommer exempel på vad länderna måste göra för att följa artikel 19.

Länderna får inte hindra någon att leva självständigt

Ländernas myndigheter får inte lägga sig i hur någon vill leva sitt liv.

De får inte tvinga någon att bo på till exempel ett vårdhem, bara för att personen har en funktionsnedsättning.

Länderna ska skydda dem som behöver det

Länderna ska ha lagar som skyddar rättigheterna för personer med funktionsnedsättning.

Det kan till exempel betyda att det ska vara olagligt att diskriminera.

Länderna ska utveckla sina samhällen

Det finns också många områden som de olika länderna måste utveckla och förbättra.

Det måste bli lättare för personer med funktionsnedsättning att verkligen kunna använda sina rättigheter.

Här är några exempel på vad länderna ska göra:

- Länderna ska se till att personer med funktionsnedsättning har ekonomiskt skydd på samma sätt som andra.
Det kan till exempel betyda att staten hjälper till med pengar när människor blir sjuka eller arbetslösa.
- Länderna ska arbeta för att så mycket som möjligt är tillgängligt för så många som möjligt.
Det kallas för ”universell utformning”.
Till exempel ska offentliga byggnader vara fysiskt tillgängliga för alla.
Information ska finnas i tillgängliga format.
- Länderna ska följa upp sitt arbete, till exempel kontrollera att stöd och vård fungerar bra.
- Länderna ska sprida information om rättigheter, både till personer som har funktionsnedsättningar och personer som inte har det.

När länderna arbetar med sådana här förändringar måste de samarbeta med organisationer för personer med funktionsnedsättning.

Fler artiklar om rätten att leva ett eget liv och vara med i samhället

Artikel 19 handlar om att vara självständig och delaktig. Det är rättigheter som gäller alla områden i livet och hänger ihop med alla mänskliga rättigheter.

Därför finns det fler artiklar i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som är viktiga att känna till:

Artikel 5: Alla ska behandlas lika

Artikeln handlar om jämlikhet.

Den säger att det ska vara förbjudet att diskriminera personer med funktionsnedsättning.

Därför är det viktigt att den som anmäler diskriminering har möjlighet att delta i till exempel rättegångar, och att det inte är för dyrt att få hjälp.

Artikel 6: Kvinnor med funktionsnedsättning

Artikeln handlar om jämställdhet mellan kvinnor och män.

Kvinnor med funktionsnedsättning blir ofta sämre behandlade än män med funktionsnedsättning.

Därför är det viktigt att länderna alltid tänker på jämställdhet när de arbetar med att följa FN:s konvention.

När de olika länderna till exempel ändrar lagar eller förbättrar tillgänglighet, måste de se till att kvinnor och flickor blir inkluderade.

Artikel 7: Barn med funktionsnedsättning

Artikeln handlar om barns rättigheter.

Om de olika länderna till exempel inför nya stöd måste de se till att det finns stöd som passar barn.

När barnen blir äldre och utvecklas, så måste stöden också utvecklas.

Artikel 21: Rätt att säga och tycka vad man vill och att få information

Artikel 21 handlar om att alla har rätt att säga vad de tycker och om att information ska vara tillgänglig.

Det är särskilt viktigt att information om stöd och rättigheter finns i olika format, som passar personer med olika funktionsnedsättningar.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Rätt att leva ett eget liv och vara med i samhället

Lättläst sammanfattning av Allmän kommentar nr 5 om artikel 19.
Framtagen av FN:s kommitté för rättigheter för personer med
funktionsnedsättning.

Myndigheten för delaktighet
Box 1210, 172 24 Sundbyberg
08-600 84 00
info@mf.d.se
www.mfd.se
Nummer: 2020:12